

Bakgrunden till Rydals utveckling

Den första saluslöjden

Den textila traditionen i Mark börjar redan under 1500-talet. Det hemvävda grova ylletyget tillverkades i sådana mängder att hemslöjden blev till saluslöjd. Ylletyget blev en betydelsefull handelsvara för Markborna och skatten betalades i vadmal istället för säd.

Hemindustrin tar form

Linodlingen fick sitt verkliga uppsving under 1700-talet och Mark kom att spela en stor roll i Sveriges produktion av linnetyger. Den textila produktionen var så stor att den tvingade fram en hemindustri, en organisation av väverskor, knallar och storbönder. De två sistnämnda blev hemindustrins organisatörer.

Förläggarsystemet etableras

När bomullen introducerades i Mark i början av 1800-talet växte hemindustrin och storbönderna blev förläggare. Det var förläggarna som ombesörjde och bekostade transporten av bomullsgarn från Göteborg till Mark. Väverskan hämtade garnet hos sin förläggare och vävde tyg. När det färdiga tyget levererades till förläggaren fick väverskan betalt för sitt arbete och mer garn för att kunna väva nytt tyg. Hemindustrin sysselsatte under 1830-talet omkring 30 förläggare. Många förläggare hade ett tiotal, ibland ett hundratal väverskor. Men även upp emot tusental.

Ett brukssamhälle växer fram

Sven Erikson sysselsatte 1 500 väverskor. Tillsammans med förläggare i Mark grundade han Rydals bomullsspinneri, Rydahls Manufaktur AB, 1853. Trots den svenska fasaden av gnejs är arkitekturen och interiören engelskinfluerad med gjutjärnspelare från Manchester. De första maskinerna, vattenhjulet och den förste spinnmästaren kom också från England. Runt fabriken växte brukssamhället upp med arbetarbostäder, minuthandel och skola.

Spinnmaskiner demonstreras

Karaktären av ett brukssamhälle lever kvar och samhället klassas idag som riksintressant. Arbetarlängorna, skolhuset, disponentbostaden, kraftstationen och spinneriet finns kvar och en del av husen är idag byggnadsminnesförklarade. I en del av det gamla spinneriet finns sedan 1985 Rydals museum med ett tjugotal spinnmaskiner bevarade.